S 7532

nota

Vaart & Vlieten

in Midden-Delfland

G. van Oord
F.W. van Ooststroom
Werkgroep Delfland

onder auspiciën van
de Samenwerkende Milieuwerkgroepen Midden-Delfland

BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW

nota

Vaart & Vlieten

in Midden-Delfland

G. van Oord
F.W. van Ooststroom
Werkgroep Delfland

onder auspiciën van
de Samenwerkende Milieuwerkgroepen Midden-Delfland

Commissie Natuur en Milieu Delft
Milieugroep Maasland
Planwinkel Delft
Politieke Groep Midden-Delfland
Stuwgroep Midden-Delfland Schiedam
Vereniging Milieudefensie Kerngroep Delft
Werkgroep Delfland Vlaardingen/Schipluiden
Werkgroep Midden-Delfland Delft
Werkgroep R4-19 Rijswijk
Werkgroep Zuidbuurt Maassluis

in samenwerking met
Stichting Centrum Milieubeheer Zuid-Holland
Stichting 'Het Zuidhollands Landschap'
Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland

mei 1976

16 FEB 1977

Inhoud/pagina

Inhoud/2
Inleiding/2
1. Situatie/3
1.1 Geografische ligging/3
1.2 Bestuurlijke situatie/3
1.3 Een stukje geschiedenis/3
1.4 De waarde van het gebied/4
1.4.1 Biologische waarde/4
1.4.2 Landschappelijke waarde/6
1.4.3 Rekreatieve waarde/6
1.4.4 Waarde voor de waterhuishouding/6
2. Bedreigingen/7
2.1 Bestuurlijke versnippering/7
2.2 Gebrek aan toezicht/7
2.3 Waterverontreiniging/7
2.3.1 Storten van vaste stoffen/7
2.3.2 Lozen van afvalstoffen/8
2.3.3 Inlaat en kwel/8
3.4 Luchtverontreiniging/8
2.5 Planologische en infrastrukturele bedreigingen/8
2.6 Rekreatie/9
2.6.1 Watersport/9
2.6.2 Hengelsport/10
2.6.3 Fietsen en wandelen/10
2.7 Waterhuishouding/10
3. Maatregelen/11
3.1 Algemeen/11
3.2 Bestuurlijke koördinatie/11
3.3 Bestrijding van luchtverontreiniging/11
3.4 Bestrijding van waterverontreiniging/11
3.5 Infrastrukturele en planologische ingrepen/12
3.6 Rekreatie/12
3.6.1 Watersport/12
3.6.2 Hengelsport/14
3.6.3 Fietsen en wandelen/14
3.7 Aankleding van het landschap/14
Bijlage/14
4. Konklusie/15
Literatuur/16
Kolofon/16

Inleiding

In het zuidelijk deel van de randstad heeft de laatste tientallen jaren een sociaal-ekonomische ontwikkeling plaatsgevonden die leidde tot een sterke verstedelijking van dit gebied en tot een sterke afname van de hoeveelheid landelijk gebied. Tegelijkertijd deed de wijze van verstedelijking en de toenemende welvaart van de stedeling een meer dan evenredige vraag naar rekreatiemogelijkheden ontstaan.
Het open landschap tussen Delft en Vlaardingen en Schiedam heeft van deze ontwikkelingen ernstig te lijden gehad. Grote stedelijke uitbreidingen, veelal in hoogbouw, infrastrukturele voorzieningen en de toenemende rekreatiedruk hebben het gebied ernstig aangetast.
Hoewel door de overheid het Midden-Delflandgebied als bufferzone wordt beschouwd, waarvan het landelijk karakter behouden moet worden, is sinds 1968 nauwelijks enige moeite gedaan om het gebied te beschermen tegen ontwikkelingen die hier tegenin gaan.
Een door het kabinet ingediende ontwerp-wet heeft lange tijd bij de Tweede Kamer gelegen, mede doordat er zware en fundamentele kritiek werd geleverd door de frakties; het definitieve voorstel wordt gelijktijdig met het uitkomen van deze nota verwacht (half mei).
Doordat de inzichten in de periode tussen maken van het plan in 1968 en nu sterk zijn veranderd ten aanzien van grootschalige projekten, bestaat er nu in feite grote onduidelijkheid over de toekomstige ontwikkelingen in Midden-Delfland.
De Samenwerkende Milieuwerkgroepen Midden-Delfland, die zich al een aantal jaren intensief bezighouden met de ontwikkelingen in het gebied, zijn van mening dat het van het grootste belang is dat de nog resterende milieus in het gebied gehandhaafd blijven. Zij gaan er daarbij vanuit, dat het landelijk karakter van Midden-Delfland bewaard moet blijven, d.w.z. het huidige natuurlijke, half-natuurlijke en kultuurlandschap dient zoveel mogelijk te worden behouden. Dit is immers de grote (rekreatieve) waarde van dit landschap.
Dit impliceert ondermeer dat grootschalige ingrepen worden afgewezen, dat (massa-)rekreatie dient te passen binnen de mogelijkheden van het gebied en dat de infrastruktuur beperkt moet worden voor wat betreft autowegen, dijken, leidingen enz. en dat de voorzieningen voor stille rekreatie moeten worden uitgebreid.
Er zijn helaas diverse ontwikkelingen te signaleren, die in strijd zijn met dit uitgangspunt en er is dan ook door de werkgroepen en lokale overheden enkele malen duidelijk stelling genomen, o.a. tegen de aanleg van Rijksweg 19 en van de kompartimenteringsdijken door Midden-Delfland.
Een zorgwekkende ontwikkeling die in toenemende mate de aandacht vraagt, is de enorme toename van de waterrekreatie, zonder dat er sprake is van enig gekoördineerd beleid op dit gebied. De rustverstoring in natuurgebieden, de afkalving van oevers, het 'wild-liggen' nemen steeds grotere vormen aan en maatregelen ter kontrole van de waterrekreatie zullen moeten worden getroffen.
In dit rapport is getracht op overzichtelijke wijze weer te geven, wat de gevaren zijn die waterwegen en de aangrenzende oeverlanden en oevers in Midden-Delfland bedreigen. Tevens zijn een aantal suggesties opgenomen voor maatregelen die door de overheid getroffen zouden kunnen worden, teneinde de beeldvorming over deze problematiek te vergemakkelijken en de besluitvorming te stimuleren.

Situatie

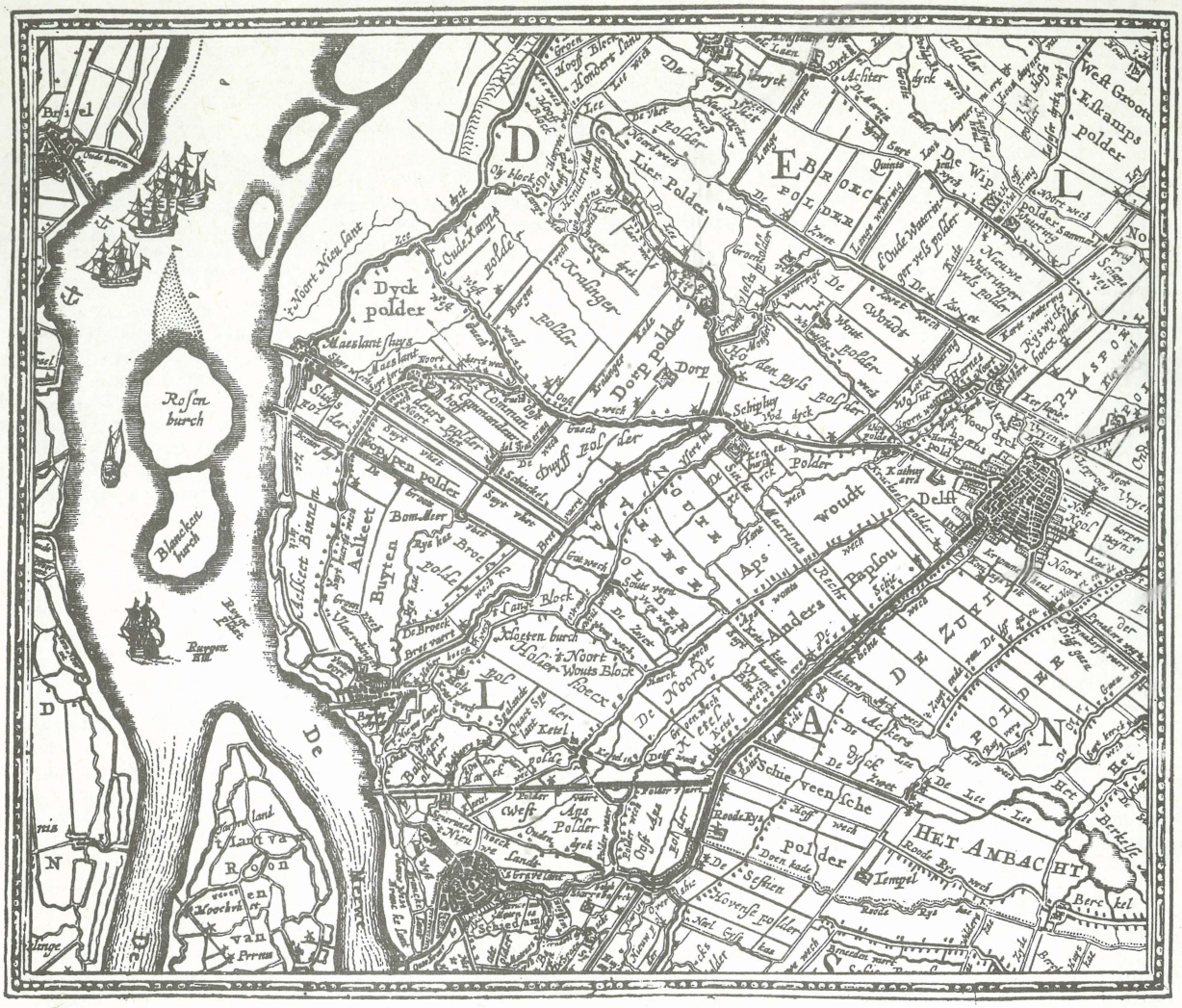

1. Situatie

1.1 Geografische ligging

In dit rapport wordt voornamelijk gesproken over de waterwegen tussen Maassluis en Vlaardingen enerzijds en Schipluiden en Delft anderzijds, en over de daaraangrenzende oevers en oeverlanden. Met name gaat het hier over de volgende waterwegen: de Maassluische Trekvaart, de Noord-Middel- en Boonervliet, de Middelwatering, het Bommeer en de Vlaardingervaart, en over hun oevers. Daarnaast over de Vlietlanden en de Foppenpolder. En over het omringende poldergebied van Midden-Delfland.

tabel 1. Lengte, oppervlak en gemiddelde breedte van de waterwegen (in meters)

Vlaardingervaart	lengte	opp.	gem.br
Schipl.(trambrug)-Noordvliet	3040	98116	32,3
Noordvliet-Boonervliet	440	27132	61,7
Boonervliet-Vlaard.(brug RW20)	3220	136200	42,3
Maaslandse Vlieten			
Noordvliet (tot brug Maasland) + Middelvliet (brug Maasland)	8400	218882	25,6
Boonervliet (tot brug RW20)	3620	148666	41
Middelwatering	724	16956	23,4
Bommeer	155	23932	154,4
totaal	19599	669884	

1.2 Bestuurlijke situatie

Het in 1.1 omschreven gebied ligt in zijn geheel in de provincie Zuid-Holland en is verdeeld over een aantal gemeenten. Het grootste deel van het besproken gebied ligt in de gemeenten Vlaardingen, Maasland en Schipluiden, maar de aangrenzende gemeenten Delft en Maassluis hebben ook direkt invloed op het gebied, o.a. door de aanwezigheid van jachthavens op hun grondgebied.
Het vergunningenbeleid betreffende motorvaartuigen en het beheer van de waterwegen berust bij het Hoogheemraadschap Delfland, gevestigd in Delft.

1.3 Een stukje geschiedenis

Voor een goed begrip van het huidige landschap is enige kennis van de geologische geschiedenis gewenst.
Deze geschiedenis van dit gebied begint ongeveer 10.000 jaar geleden, toen, na afloop van de ijstijd, de zeespiegel begon te stijgen. Langs de kust vormde zich een strandwal. Achter deze strandwal ontstonden moerassen. De planten daarin vormden de oudste veenlaag. Door verdere stijging van het zeeniveau drong de zee door tot achter de strandwal en werden zandige materialen, later oude blauwe zeeklei afgezet. Door dichtslibbing verlandde het gebied wederom en ontstond opnieuw een moerassengebied, waaruit het Hollandse veen is voortgekomen.

Vanuit de Maasmond drongen kreken het land binnen die echter nog vóór de romeinse tijd verlandden. Ze vulden zich met zand en klei.
Reeds in de IJzertijd was het veengebied bewoond; o.a. in de Broekpolder zijn bewoningsresten uit die tijd gevonden. In de 1e eeuw na Chr. vestigden zich de romeinen naast de inheemse bevolking, voornamelijk op de grens van de kleiafzettingen en de verlande vloedkreken, o.a. bij Vlaardingen. In de tweede helft van de 3e eeuw traden opnieuw overstromingen op.
Pas uit de 9e eeuw is weer bewoning bekend, op terpen, eveneens o.a. in Vlaardingen.
In de middeleeuwen vinden we hier dan een veenland, waardoorheen stroken klei lopen, beide waarschijnlijk dicht begroeid met bos.
In deze tijd begint de mens in het landschap in te grijpen. Flinke stukken werden ontbost, waardoor een weidegebied ontstond. Langs de Maas werd een dijk aangelegd. Loodrecht hierop werden sloten gegraven. Ook in de Vlietlanden, 5 km van de dijk verwijderd, staan de sloten nog steeds loodrecht op de Maasdijk. De Boonervliet werd tegen het einde van de 15e eeuw als afwateringskanaal gegraven.
Eerder bestaande en later gegraven waterlopen kan men herkennen aan het feit dat de oude dwars door deze oorspronkelijke verkaveling heenlopen, o.a. de Vlaardingervaart, Middelwatering, Zweth, Lickebaertsmolensloot.
De Vlietlanden zijn sinds deze tijd vrijwel niet meer veranderd. De bodem is te zacht voor beweiding en juist stevig genoeg om te kunnen maaien. Ze verkeren al meer dan 500 jaar in dezelfde staat en worden pas de laatste jaren in hun voortbestaan bedreigd door afkalving van de oevers.
Omstreeks 1400 werd een begin gemaakt met voorzieningen teneinde het gebied van Midden-Delfland te gaan bemalen. In 1447 moet de aanleg van het stelsel van kaden en de bouw van de nodige watermolens zijn voltooid. De verlaging van de grondwaterstand drong het moeras terug. Alleen de Vlietlanden vertonen nog de vroegere moerasvorm op boezempeil.
Van de omringende boezemwateren vervulde de Maassluissche Trekvaart een belangrijke funktie voor de scheepvaart tussen de stad Delft en het vissersdorp Maaslandsluis. In 1644 werd er een jaagpad langs aangelegd. Dit vergemakkelijkte het transport van de in Maaslandsluis aangevoerde vis naar Delft en Den Haag. Ook langs de Vlaardingervaart liep al vanouds een jaagpad (de huidige Trekkade en Vlaardingsekade).
Ondanks de aanleg van kaden en de bemaling had men nog veel last van overstromingen; de Bommeer is waarschijnlijk ontstaan als gevolg van zo'n overstroming.
In 1741 besloot het Hoogheemraadschap de natuurlijke afwatering door middel van spuisluizen te versterken met boezembemaling. Door inklinken van het veen en zeespiegelrijzing was de polder te veel gedaald ten opzichte van de zeespiegel. Een uniek nevenverschijnsel van deze inklinking van de bodem is de z.g. omkering van het profiel. De oude kreekbeddingen zijn merendeels gevuld met klei en soms ook met zand. Omdat dit lang niet zo snel inklinkt als veen, lopen overal in Midden-Delfland kleiruggen door het veenlandschap, soms wel 1,5 m hoog.
De boerderijen werden meestal op deze kreekruggen gebouwd. Ook de wegen lopen veelal over de kreekruggen.
Deze historische ontwikkeling bepaalt in hoge mate mede de biologische en landschappelijke waarde van dit gebied.

1.4 De waarde van het gebied

1.4.1 Biologische waarde

De biologische waarde van dit gebied wordt hoofdzakelijk bepaald door de aanwezigheid van het Natuurmonument De Vlietlanden, met de omringende wateren, de Rijskade en het weidevogelbroedgebied in de Holierhoeksepolder.

a. De Vlietlanden
Met 60 ha vormen de Vlietlanden het grootste natuurgebied van Midden-Delfland. De boezemlanden, waaruit dit gebied bestaat, zijn niet-bemeste hooilanden, die tamelijk drassig zijn.
Oorspronkelijk was het een blauwgrasland, maar vele karakteristieke soorten zijn verdwenen door de toenemende waterverontreiniging. De rietorchis, de breedbladige orchis, de kale jonker en de lidrus doen nog aan de oorsprokelijke vegetatie denken. Het vegetatietype met moeraskartelblad en orchissen is zeer zeldzaam. In het voorjaar bepalen de gele dotters het aanzicht, in mei overheerst het paars van de orchissen, moeraskartelblad en koekoeksbloem, afgewisseld met het geel van de grote ratelaar. Later geeft de bloeiende veldzuring een donkerrode kleur. De Vlietlanden worden in juli gemaaid, zodat in augustus een grasland ontwikkeld is met madeliefjes, scherpe boterbloem, herfstleeuwetand en paardebloem. Zou er gedurende enige jaren niet gemaaid worden, dan zou er zich riet en struikgewas ontwikkelen en tenslotte elzenbroek. Enige stukjes elzenbroek zijn wel in de Vlietlanden aanwezig.
Op enkele plaatsen heeft zich een vegetatie ontwikkeld met grote lisdodde. Langs de oevers zijn grote groepen kleine lisdodde te vinden, een gemeenschap van kalmoes en gele lis en groepen liesgras. Deze laatste twee vegetaties wijzen op organische vervuiling van het boezemwater. Op sommige plaatsen staat ook grote egelskop. In het water groeit vrij weinig, wat witte waterlelie, hoornblad en veelwortelig kroos. Ook is enige bloei van blauwwier gekonstateerd, wat een indikatie is van overbemesting. Voorts is een toename te konstateren van waterzuring ten gevolge van de thans voorkomende grote schommelingen in de waterstand.
Het aantal broedvogels in het reservaat is bijzonder hoog, vooral de weidevogelpopulatie is hier uitzonderlijk. De grutto, de kievit en de tureluur broeden er in grote aantallen. Nergens worden zoveel grutto's in zo'n klein terrein aangetroffen (200 paar). In de elzenbosjes vinden ondermeer ransuil, torenvalk en spotvogel een geschikte nestgelegenheid. De roerdomp, snor, rietzanger en de grote en kleine karekiet broeden in de oever-en ruigtevegetaties.
Een van de bekendste vogels van de Vlietlanden was tot voor kort de kemphaan, welke soort in het reservaat in grote aantallen broedde. Ook de zwarte stern, tot 1965 een vaste broedvogel in de Vlietlanden, keerde niet meer terug. De broedvogels van de oevervegetaties, zoals de grote karekiet, slobeend en zomertaling zijn de laatste jaren in steeds kleiner wordend aantal terug te vinden. Wilde eend, meerkoet en zelfs de fuut broeden echter nog in grote aantallen.
Gewezen kan nog worden op de verschillende grensmilieus, die in het gebied voorkomen, van voedselarm naar voedselrijk en van zoet naar zwak brak milieu. Bij deze laatste overgang is het voorkomen van de ruwe bies en dotterbloem kenmerkend.
Voorts wordt in de literatuur gewezen op het voorkomen van de noordse woelmuis.

Groeneveldse
Polder
Woudt
Gein
Lierhand
Blaker
Oude Lierpolder
Klaas Engelbrechts
polder
Hodenpijl
Kerkpolder
Lage Abtwoudsch
Abtswoude
Schipluiden
Oostbuurt
De Lier
Schipluiden
Dorpolder
Gaag
Burgersdijk
Kralingerpolder
Zouteveens
Negenhuizen
Polder
Oude Campspolder
Gaag
Duifpolder
Zouteveen
Polder
Groenoord
Holierhoekse
Polder
Commandeurs
polder
Dijkpolder
Maasland
Foppen polder
Aalkeet
Broekpolder
Ter Lucht
Bulten
VLAARDINGEN
polder
MAASSLUIS
Aalkeet
HET

De Vlietlanden zijn voor het grootste gedeelte in bezit van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland; betreding en bezoek door het publiek kan in verband met de grote kwetsbaarheid niet worden toegestaan. Over het gebruik en beheer van de omliggende wateren heeft Natuurmonumenten helaas geen zeggenschap.

b. De Rijskade
In de direkte omgeving van de Vlietlanden ligt de Rijskade, of beter: het restant van de Rijskade. Deze loopt ten westen van de opgespoten Broekpolder. Vroeger liep deze kade met zijn prachtige houtopslag van voornamelijk els, door tot de Broekerweg. In de trektijd van vogels geldt de Rijskade als belangrijke invalsplaats. Zowel uit biologisch, landschappelijk als historisch oogpunt is het instandhouden en verbeteren van de Rijskade ten zeerste gewenst.

c. De Holierhoeksepolder
De Holierhoeksepolder bevindt zich ten oosten van de Vlaardingervaart en behoort samen met de Vlietlanden tot één van de belangrijkste weidevogelbroedgebieden van Zuid-Holland, wellicht zelfs van Nederland. 's Winters foerageren hier grote hoeveelheden koperwieken, kramsvogels en goudplevieren. De Zweth en omgeving en het watergebied tussen Mandjeskade en de Groeneweg (in de Noord Kethelpolder) zijn van groot belang door de aanwezigheid van diverse eendensoorten. Met name smienten foerageren's winters in grote aantallen.

Ook de flora in het verdere kultuurlandschap is van belang zoals de flora van wegbermen, dijken en slootkanten. Er kan o.a. op worden gewezen, dat in de knotten van oudere knotwilgen zich een aparte flora ontwikkelt.

1.4.2 Landschappelijke waarde

Natuurgebieden en weidevogelbroedgebieden dragen sterk bij aan de diversiteit van het landschap. De verscheidenheid van dit gebied berust historisch gezien in de eerste plaats op de gevarieerdheid waarmee water, wind en vegetatie de bodem hebben opgebouwd en bovendien de ontginnings- en kultuurmethoden waarmee onze voorouders aan het land vorm gaven.
De visuele belevingswaarde berust op de typisch eigen identiteit die dit gebied rond Vaart en Vlieten heeft weten te behouden. Dat de Vlietlanden landschappelijk van grote betekenis zijn behoeft geen verder betoog. De Vlaardingervaart is met zijn begroeiing en vaak karakteristieke bebouwing landschappelijk bijzonder aantrekkelijk. Te wijzen valt op een aantal oude boerderijen met erfbeplanting, de Vlaardingse Schouw en enkele oude dijkhuizen.
Vanaf de hoger gelegen kaden, maar ook vanaf het water, is een prachtig uitzicht te genieten. Gewezen is al op de kreekruggen die het poldergebied doorsnijden (Zouteveense en Holierhoeksepolder en Duifpolder). De ontsluiting loopt plaatselijk over de kreekruggen. Is dit niet het geval dan vormen lange oprijlanen, evenwijdig aan de kavels de verbinding tussen weg en boerderij (Duifpolder). Ten westen van de Vlaardingervaart lopen de kavels loodrecht op de Maas, ten oosten van de vaart loodrecht op de wegen of oude weteringen (Zweth en Slinksloot). Het zijn soms tot 1 km lange kavels die door erfdeling in de loop van de tijd smaller zijn geworden. Veel hakhout is verdwenen. Hier en daar is nog beplanting aanwezig aan het eind van de kavelranden. Verder komen bomen voor langs de wegen en rondom boerderijen, voornamelijk wilgen. Verder komen veel voor: els, es, meidoorn en kastanje.

Het gebied heeft een aardig open-dicht karakter, met uitzondering van de Aalkeetbuitenpolder, waar lange optrekkende sloten te vinden zijn zonder begroeiing. Nabij RW 20 ligt een oude eendenkooi, landschappelijk aantrekkelijk en van enig belang als broedplaats voor vogels. De nabijgelegen rijksweg doet hier helaas veel afbreuk aan.

De door strakke Vlieten omzoomde boezemlanden, de kronkelige Vlaardingervaart met zijn begroeide kaden en de wijdsheid van het omringende polderland met daarin kleinschalige elementen, geven de bezoeker een gevoel van ruimte, waaraan afbreuk wordt gedaan door de oprukkende wijken van Schiedam, Vlaardingen en Delft en, verderweg, de horizonvervuilende werking van de industriën langs de Waterweg.

1.4.3 Rekreatieve waarde

In het algemeen kan gesteld worden dat het Midden-Delfland gebied tegemoet kan komen aan de behoefte aan rust van de stedeling. De stilte en de landelijke sfeer van het gebied kontrasteren sterk met de onrust en sfeerloosheid van de uit de grond geschoten steden in het omliggende gebied.
In het bijzonder wordt Midden-Delfland, en speciaal het door ons beschreven gebied met vaarten en vlieten, veel benut voor waterrekreatie in allerlei vorm. Het varen met motorboten en, in mindere mate, met zeilboten heeft zo'n grote aantrekkingskracht op de stedeling, dat er tegenwoordig een enorm aantal boten varen en liggen op de vaarten en vlieten: alles bijelkaar zo'n 1600 vaartuigen.
De grote oeverlengte van de vaarten en vlieten maakt het gebied verder ook erg geschikt voor de hengelsport, en gedurende het hele seizoen wordt dan ook op grote schaal gevist vanaf de oevers en vanaf boten.
De visstand in dit gebied wordt op een aantrekkelijk peil gehouden, o.a. door het uitzetten van pootvis.
Door en langs het gebied lopen verschillende fiets- en wandelroutes, die het hele jaar door intensief gebruikt worden. Langs de Vlaardingervaart en de Noordvliet lopen oude jaagpaden die door hun fraaie ligging en door hun karakteristieke aankleding veel gebruikte routes zijn voor fietsers en wandelaars. Doordat de jaagpaden vrij smal zijn en bochtig, zijn ze niet te benutten als bromfietsroute; dit komt de rust terplaatse ten goede.

1.4.4 Waarde voor de waterhuishouding

Ook voor de waterhuishouding van het waterschap Delfland zijn de vaarten en vlieten van groot belang. De Vlaardingervaart en de Boonervliet vormen een van de hoofduitwateringskanalen van Delfland. De vlieten en vaarten bieden enige uitkomst bij de berging van het regenwater, dat vaak erg snel in de boezem terecht komt; vooral in het kassengebied vloeit het regenwater erg snel af naar de sloten, omdat bijna het hele gebied bebouwd is en er dus geen opslag in het grondwater plaats vindt. Het hoogheemraadschap Delfland streeft echter naar vergroting van de bergingsmogelijkheden, omdat de huidige berging van regenwater minimaal wordt geacht. In dit verband kan inundatie van de Foppenpolder een oplossing bieden.
De snelle toevoer van regenwater heeft tot gevolg dat er sterke schommelingen in de waterstand optreden, mede door de eveneens snelle afvoer door de sterke gemalen. De sterke schommeling veroorzaakt storing voor de vegetatie in de oeverzone, waardoor waardevolle plantengemeenschappen in de oeverzone verdwijnen.

Bedreigingen

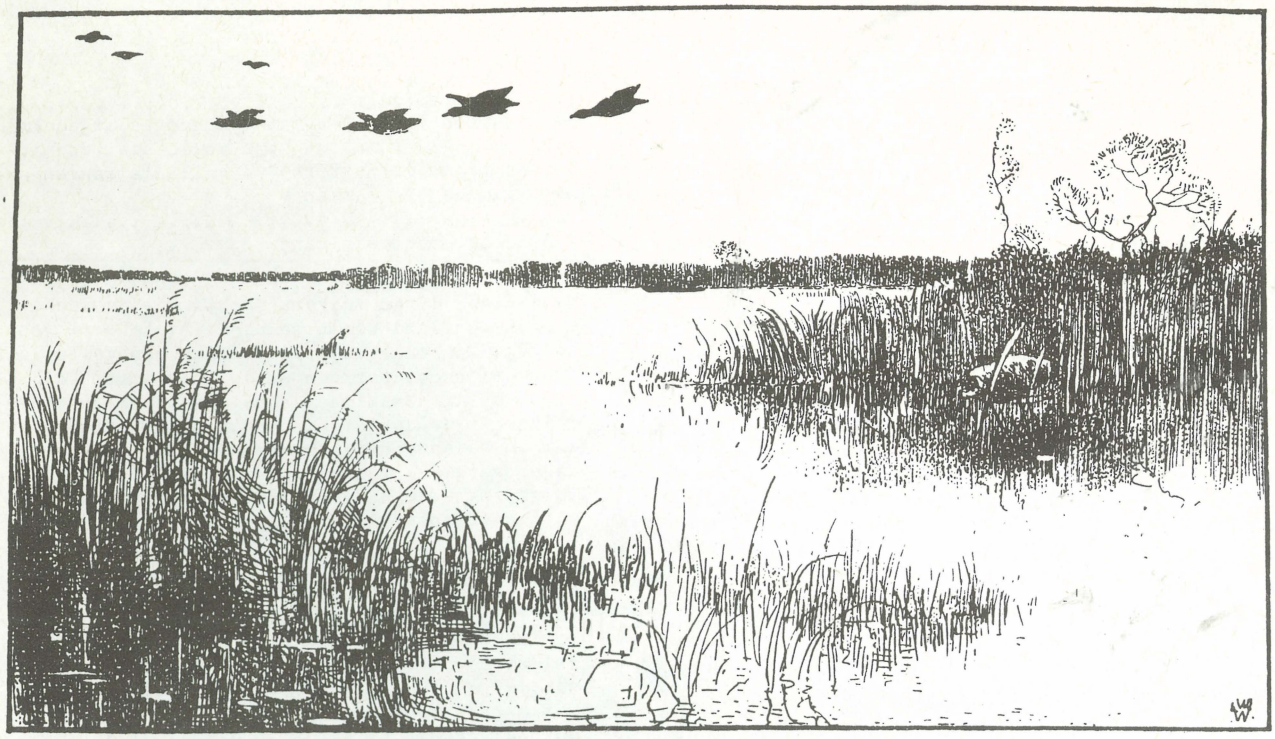

2. Bedreigingen

2.1 Bestuurlijke versnippering

De bestaande gemeentegrenzen en de historisch gegroeide taakverdeling tussen gemeenten en waterschap (Delfland) hebben tot gevolg dat er tot op heden geen sprake is van enig gekoördineerd beleid. Allerlei gemeentelijke plannen worden zonder het nodige overleg ontwikkeld, wat leidt tot overbelasting en aantasting van het gebied. Vooral op het terrein van de nieuwe ligplaatsen, die gekreëerd zouden moeten worden, bestaat een veelheid van plannen. De gemeenten Maassluis, Vlaardingen, Schipluiden en Delft hebben meer of minder vast omlijnde plannen voor de aanleg van jachthavens. Bij uitvoering van al deze plannen zou het aantal ligplaatsen in het gebied met 200 à 300 toenemen en daarmee ook het aantal waterrekreanten op de vaarten en vlieten.
Daarnaast kan gewezen worden op de moeilijkheden bij het aanpakken van 'wildliggers', doordat er vooralsnog geen op elkaar afgestemde regels bestaan in de gebieden van de diverse gemeenten.
We komen in een later stadium nog terug op de koppeling van het aantal te verstrekken vergunningen door Delfland en het aantal plaatsen in jachthavens.

2.2 Gebrek aan toezicht

Het waterschap Delfland is belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen in haar gebied: kontrole van vergunningen, van vaarsnelheden en op het aanleggen van vaartuigen is een taak voor de 'Delflandpolitie' die hiernaast ook taken heeft op het gebied van het milieubeheer (kontrole op lozingen e.d.) en andere keurovertredingen. Deze veelheid van taken en de uitgestrektheid van Delfland maken dat de huidige kontrole te water, die slechts door één vaartuig met bemanning wordt uitgevoerd, volstrekt onvoldoende is. Op zomerse dagen met grote drukte ontbreekt kontrole in het Midden-Delflandgebied meestal, omdat ook de duinen tot het te kontroleren gebied behoren en het daar op zulke dagen eveneens erg druk is.
Te hoge vaarsnelheden ('wedstrijden') en fout aanleggen zijn dan ook op dergelijke dagen aan de orde van de dag. Welliswaar treedt voor het gebied van de Vlietlanden de opzichter van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland korrigerend op (soms ook verbaliserend), maar deze man is ook belast met andere beheerswerkzaamheden, waardoor ook deze kontrole vaak ontbreekt.

2.3 Waterverontreiniging

Een onontbeerlijke faktor voor het bestaan van plant, dier en mens is de aanwezigheid van schoon water. Het probleem waterverontreiniging is niet nieuw: het is een eeuwenoud verschijnsel van menselijke aktiviteiten. Tot voor kort bestond de waterverontreiniging bijna uitsluitend uit natuurlijke en dus goed afbreekbare organische stoffen, tegenwoordig zien we tal van nieuwe afvalprodukten waartegen het zelfreinigend vermogen van het water niet is opgewassen.
Men kan de volgende indeling maken naar de wijze van verontreiniging: interne verontreiniging (bron binnen het gebied) en externe verontreiniging (bron buiten het gebied).

intern

2.3.1 Storten van vaste stoffen

Naast de grote hoeveelheden riet- en plantenresten, hout en ander natuurlijk materiaal, is er tegenwoordig nog veel ander drijvend materiaal in de vaarten aan te treffen. Dit materiaal bestaat hoofdzakelijk uit plastics (verpakkingen), glas (gesloten flessen), houten voorwerpen (kasramen, pallets) en dergelijke. Het behoeft geen betoog dat met name plastics en glas een hinderlijke vorm van verontreiniging vormt, doordat beide materialen niet worden afgebroken. Deze vervuiling, jaarlijks zo'n 100 m^3, is vooral afkomstig uit het Westland en wordt veroorzaakt door omwonenden, bedrijven en rekreanten.

Jaarlijks worden (meestal in het voorjaar) Vaart en Vlieten schoongemaakt, o.a. door Natuurmonumenten en de gemeenten Vlaardingen en Schipluiden. Maasland en Maassluis werken helaas minder goed mee. Het zou wenselijk zijn om het hele watergebied zowel in het voorjaar als in het najaar schoon te maken. In Vlaardingen is dit afgelopen najaar voor het eerst gebeurd in samenwerking met de watersportverenigingen.

2.3.2 Lozen van afvalstoffen

a. door huishoudens
Lozing van huishoudelijk afvalwater en afvalstoffen vindt plaats op boezem- en polderwater. Het afvalwater van huishoudens bevat naast faecaal materiaal, ook vele zouten zoals fosfaten, nitraten en chloriden. Hoewel de lozingen door huishoudens sterk zijn afgenomen (door aanleg van riolering), is er toch sprake van een situatie waarin gevaar bestaat voor entrofiëring (voedselrijker worden van het water). Een ontwikkeling die vooral voor de laag gelegen delen van de Vlietlanden een afname van de soortenrijkdom tot gevolg heeft.

b. door land- en tuinbouw
Behalve organisch materiaal worden door land- en tuinbouwbedrijven ook insekticiden, herbiciden en zouten geloosd in sloten en boezems. Deze stoffen komen via het grondwater in het oppervlaktewater terecht. De mogelijke gevolgen van lozingen van bestrijdingsmiddelen zijn genoegzaam bekend uit ervaring met D.D.T.- en kwikbevattende middelen. Hoewel ook hier sprake is van een toenemende bemoeienis van de overheid ten aanzien van de te gebruiken middelen, is er toch een voortdurend risiko van verkeerd (of overmatig) gebruik van bepaalde middelen, dan wel van een onverwachte bijwerking van een van de vele nieuwontwikkelde middelen die bijna dagelijks op de markt komen.
De overvloedige bemesting van de graslanden heeft eveneens een toename van zouten in de poldersloten en boezems tot gevolg. Met de huishoudelijke en industriële lozingen vormt zij een gevaar voor de soortrijkdom in en aan het water.

c. industriële en verkeerslozingen
Behalve organische produkten worden door industrie en verkeer vele stoffen op het oppervlaktewater geloosd: zware metalen, minerale oliën, teerachtige produkten enz.
In het gebied van Midden-Delfland komt het grootste deel van deze lozingen voor rekening van de 'industrie-landbouw' en de scheepvaart. Koel- en spoelwater, transporten van brandstof en vooral de gemotoriseerde waterrekreatie geven voor wat dit betreft de meeste problemen.
Meestal is er sprake van onopzettelijke lozingen, bijvoorbeeld lekverlies e.d. Soms is er echter sprake van een bewuste vervuiling.

externe vervuiling

2.3.3 Inlaat en kwel

Tot slot kan nog worden gesproken over de vervuiling die het gevolg is van binnenkomen van vervuild (of verzilt) water. Met het inlaten van Rijnwater bij Leidschendam (vooral in droge perioden) komen veel zware metalen en zouten in de boezemwateren.
Met de zoute kwel in het Midden-Delflandgebied vormt de verzilting van de Rijn een bedreiging voor flora en fauna van de wateren. De samenstelling van flora en fauna wijzigt zich hierdoor ten gunste van de meer algemeen voorkomende soorten.
De bezwaren van water met een hoog zoutgehalte voor land- en tuinbouw zijn voldoende bekend. Helaas zijn deze externe vervuilingsbronnen erg moeilijk aan te pakken.

2.4 Luchtverontreiniging

Een belangrijke faktor voor een goed milieu is de aanwezigheid van zuivere lucht. Dat de lucht in Midden-Delfland verontreinigd is, behoeft geen betoog. De belangrijkste bronnen van verontreiniging zijn het verkeer en de industrie. De stormachtige toename van het aantal motorvoertuigen in de laatste decennia heeft ertoe geleid, dat in de aangrenzende woonagglomeraties een van de hoogste dichtheden ter wereld aan motorvoertuigen per vierkante kilometer wordt bereikt.
De luchtverontreiniging die door het verkeer wordt veroorzaakt bestaat vooral uit de verbrandingsprodukten van auto's: zwaveldioxyde, koolmonoxyde, stikstofoxyden, koolwaterstoffen en lood zijn daarvan de belangrijksten.
De luchtverontreiniging ten gevolge van de industrie is voor het overgrote deel afkomstig van de petro-chemische bedrijven uit Rijnmond. Het assortiment gassen dat in de atmosfeer wordt geloosd groeit bijzonder snel. Als meest voorkomende lozingsprodukten worden roet, zwaveldioxyde, stikstofoxyde en fluorwaterstoffen genoemd. Het ligt voor de hand dat van een zo komplex verschijnsel als luchtverontreiniging, dat overal een verschillende samenstelling, duur en omvang heeft, ook de gevolgen uiterst veelsoortig zijn. Konkrete kausale verbanden zijn zelden onweerlegbaar vast te stellen. Wel is het duidelijk dat flora en fauna meer of minder te lijden hebben van de luchtverontreiniging en dat door luchtverontreiniging in kombinatie met andere aantastingen van het milieu een aantal planten- en dierensoorten uit Midden-Delfland zijn verdwenen. De moeilijkheid bij het bestrijden van de luchtverontreiniging is, dat de bronnen zich vrijwel geheel buiten het gebied bevinden.

2.5 Planologische en infrastrukturele bedreigingen

a. de Broekpolder
De Broekpolder, grenzend aan Vlaardingervaart en Boonervliet, is een bijna 400 ha groot gebied dat is opgespoten met bagger uit de Rotterdamse havens. Zowel het herscheppen van dit gebied tot woongebied (tot 6000 woningen), als het aanleggen van een rekreatiegebied kunnen een bedreiging betekenen voor met name de Vlietlanden. Er dient danook naar gestreefd te worden, een brede ontoegankelijke bufferstrook langs de Boonervliet te krëeren, terwijl het lage gedeelte in de noordoosthoek van de Broekpolder een drassig natuurgebied moet blijven.

b. kompartimenteringsdijk
Provinciale Waterstaat heeft plannen ontwikkeld om langs de oostelijke oever van de Vlaardingervaart een z.g. kompartimenteringsdijk aan te leggen. Deze ingreep zal desastreuse gevolgen hebben voor het landschap door de grootschaligheid van het dijklichaam en dient dan ook tot elke prijs voorkomen te worden. Een alternatief tracé is in ontwikkeling, terwijl ook de diskussie over de noodzaak van deze dijk weer is opgelaaid.

c. uitbreidingsplannen
In de gemeente Maasland is een klein uitbreidingsplan in voorbereiding aan de oostkant van de gemeente, nabij de Vlieten. Uitvoering hiervan zal een verdergaande aantasting van het open weidegebied betekenen, bovendien een

tabel 2. Aantallen gemeerde boten in rekruteringsgebied.
telling vond plaats in 1e week september 1975.)[1]

trajekt	zeilboten	motorboten	woon- en weekendboten	roei-, visboten	totaal	% van totaal
1. Delft Buitenwatersloot	1	18	-	1	20	1½
2. Delft-Den Hoorn (brug)	7	42	2	4	55	3
3. Den Hoorn-Schipluiden (ophaalbr.)	-	11	1	7	19	1½
4. ophaalbrug-trambrug (+ de Gaag)	8	33	4	38	83	6
5. Kwakelweg	4	2	-	12	18	1
6. Maasland en omgeving	9	21	2	15	47	3
7. Maassluis en omgeving	25	167	11	31	234	15
8. trambrug Schipluiden-Noordvliet	19	20	3	24	66	4
9. Noordvliet	-	16	2	-	18	1
10. Middelwatering en omgeving (v.Dijk)	86	8	9	17	120	8
11. Kleiput en omgeving	60	7	-	30[2]	97	6
12. Boonervliet-Vlaard.(brug RW 20)	13	100	19	32	164	10
13. jachthaven Keijzer	39	17	-	4	60	4
14. WV De Bommeer (oud en nieuw)	121	93	2	13	229	15
15. Vlaardingen (brug RW 20-sluis)	26	234	20	60	340	22
totaal	418	789	75	288	1570	
percentage van totaal	27	50	5	18		

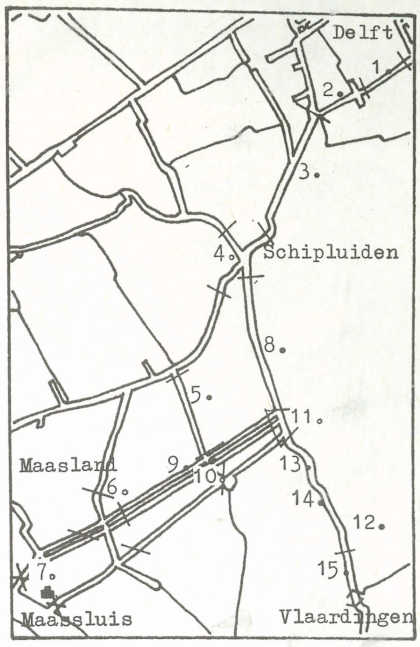

)[1] Niet geteld is in Wateringen, Kwintsheul, Monster, Naaldwijk en De Lier e.o.
)[2] Roeiboten voor verhuur

verarming van de pittoreske aanblik die het dorp nog biedt.
De vlaardingse wijk Holy-noord dient opgevat te worden als overgangsgebied tussen de stedelijke bebouwing en de polder. Er zal dan ook veel groen aangeplant moeten worden vooral langs de randen en met name in de noordwesthoek.

d. aanleg jachthavens
Op de bedreiging, die wordt gevormd door de mogelijke aanleg van nog meer jachthavens in dit gebied, wordt elders ingegaan.

e. aanleg van rijksweg 19
Deze rijksweg, die terwille van de reeds uitgegeven bedragen, hardnekkig op het rijkswegenplan blijft voorkomen, vormt de grootste bedreiging voor het Midden-Delflandgebied.

f. opspuiten met havenslib
Opspuiting met havenslib van delen van het poldergebied, waarvoor plannen bestaan, betekent een aantasting van de bestaande historische struktuur van het landschap en de potentiële botanische rijkdom daarvan.

2.6 Rekreatie

In 1.4.3 is ingegaan op de rekreatieve waarde van het gebied Midden-Delfland. Uiteraard is de rekreatiekapaciteit van de verschillende natuurlijke en halfnatuurlijke milieus van plaats tot plaats verschillend. Een overmatige rekreatie in welk terrein dan ook heeft een verarmende werking op flora en fauna en daarom kan de rekreatie in een bepaald gebied een bedreiging gaan vormen voor het milieu. Achtereenvolgens zullen nu de watersport, de hengelsport en het wandelen en fietsen bekeken worden op hun gevolgen voor Midden-Delfland, omdat deze vormen van rekreatie hier het meest voorkomen.

2.6.1 Watersport

a. situatie
In het gebied bevinden zich grote aantallen roei-, zeil- en motorboten, almede een aantal woonboten. Om tot bepaling van het precieze aantal per kategorie te komen, moesten tellingen worden verricht. Officiële cijfers zijn er namelijk slechts over boten die gebruik maken van een motor, omdat hiervoor een vergunning nodig is van het waterschap Delfland. Op deze vergunningen zijn de gegevens van de boot vermeld, maar men heeft nooit een statistisch onderzoek gedaan naar de samenstelling van het botenbestand, zodat er via de vergunningen slechts een zeer algemeen beeld te verkrijgen is. Het aantal verstrekte vergunningen bedroeg voorjaar 1975: 3100 voor heel Delfland.
De aantallen boten in het gebied van Vaart & Vlieten en in de aangrenzende jachthavens en aanlegplaatsen zijn weergegeven in tabel 2.
De ligplaatsen in het gebied zou men kunnen onderscheiden in gekontroleerde en ongekontroleerde ligplaatsen. Onder de eerste kategorie willen we dan verstaan: ligplaatsen in erkende jachthavens, of plaatsen met gemeentelijke toestemming. Onder de ongekontroleerde ligplaatsen vallen dan de plaatsen aan partikuliere erven en de plaatsen waarop ligplaats is gekozen zonder enige toestemming of recht (d.w.z. ook de plaatsen waar men ligt, hoewel het in strijd is met de voorschriften). Bij een schatting van het aantal gekontroleerde plaatsen in Midden-Delfland en aangrenzende jachthavens, komen we globaal tot het aantal van 800 à 1000. Wanneer we de cijfers van het aantal gekontroleerde ligplaatsen vergelijken met het aantal door ons getelde boten, dan blijkt daaruit dat het aantal ongekontroleerde plaatsen ongeveer 600 à 800 bedraagt. Van deze ongekontroleerde ligplaatsen is naar onze schatting 90% illegaal, d.w.z. strijdig met de bestaande verordeningen. Enkele van deze plaatsen zijn al 30 jaar in gebruik, zonder dat er ooit iets tegen is ondernomen.

Het aantal boten dat volgens normen van de A.N.W.B. maximaal toelaatbaar zou zijn, bedraagt 8 boten per ha (bruto). Wanneer we echter het totaal aantal getelde boten (1600) en het wateroppervlak van ± 60 ha op elkaar delen, dan komen we nu in het gebied tot een aantal van bruto 26,5 boten per ha, en dat is meer dan het drievoudige van het toelaatbare aantal!
Hierbij dient opgemerkt te worden, dat het gebied waarin de grootste koncentratie van uitgevaren boten plaatsvindt, aanzienlijk kleiner is dan de genoemde 60 ha. Deze boten koncentreren zich n.l. rond de Vlietlanden, langs de kade van de Foppenpolder en een klein stukje Vlaardingervaart, waarbij, afhankelijk van de windrichting, nog

maar een beperkt gedeelte van de oever bruikbaar is om aan te meren. De intensief gebruikte oeverlengte bedraagt 5000 m; in een gebied van ± 20 ha wateroppervlak koncentreert zich dan 50% van de boten, een dichtheid van meer dan 40 boten per ha is hier geen zeldzaamheid (5x de norm!). Bij de tabel kan nog worden opgemerkt dat 50% van de boten uit Vlaardingen komt en dat een aanzienlijk deel van de zeil- en visboten voorzien is van een buitenboordmotor.
Dat er hier sprake is van een overmatige rekreatie, behoeft na deze cijfers geen betoog meer. Het is dan ook te konstateren dat de watersport een bedreiging van de eerste orde is geworden voor het milieu in het gebied. De aspekten van deze bedreiging worden hieronder apart belicht.

b. verstoring
Hieronder wordt voornamelijk ingegaan op de verstoring van flora er fauna in het gebied, gewezen wordt er echter ook op dat het voor de watersporters zelf steeds onaantrekkelijker wordt om hier te varen vanwege de te grote drukte, door de vele gemeerde motorboten wordt het zeilen welhaast onmogelijk gemaakt.
Met name de fauna in Midden-Delfland en dan vooral in de Vlietlanden, heeft veel te lijden van de verstoringen die als gevolg van de watersport zijn opgetreden, zoals geluidshinder, onrust, broedverstoring enz. Aangetoond is dat zeer veel diersoorten over een aanmerkelijk beter ontwikkeld gehoororgaan beschikken dan de mens. Dit is begrijpelijk gezien de essentiële funkties die het gehoor voor zeer veel dieren heeft. Het zoeken van voedsel, het onderkennen van gevaar en andere taken worden direkt of indirekt door middel van het gehoor verricht. De dieren die de mogelijkheid hebben om lawaai- en verstoringsgebieden te mijden, zullen deze dan ook verlaten. Dit is in de Vlietlanden bijvoorbeeld het geval geweest met de zwarte stern en de kemphaan. De onrust in het gebied door het varen en aanleggen van motorboten heeft geleid tot broedverstoring. Soorten als de grote karekiet, de slobeend en de zomertaling, alle broedend in de oevervegetaties vooral van de Vlietlanden, zijn bijna of geheel verdwenen. De aantasting van de oevervegetaties heeft de afgelopen jaren een grote vorm aangenomen. Rietkragen zijn verdwenen; de drijvende nesten in het riet (o.a. van fuuten) hebben bovendien te lijden van golfslag van (te) snel varende schepen, waardoor zij vollopen en soms omslaan.

c. afslag
De schade die door varende en aanleggende schepen wordt aangericht begint, met name in de Vlietlanden, katastrofale vormen aan te nemen. In bepaalde laag gelegen delen van de Vlietlanden is de laatste 10 jaar meer dan 25 m weggeslagen, de strook land is hier nog maar 15 m breed. Ook worden rietkragen langs de vaarten vaak beschadigd door aanleggende boten. De oorzaak van deze aantasting ligt vooral in het gedrag van de motorbootbestuurders: er wordt te hard gevaren, de meeste boten varen harder dan de toegestane snelheid van 80 m per min.(4,6 km per uur), n.l. 8-10 km per uur, zodat de zuiging en de golfslag te groot zijn. Daarnaast meren veel boten verkeerd af, veelal vaart men met een flinke snelheid met de kop in het riet, daarbij gebruik makend van de schroef. Zowel het insnijden in de kant, als het loswoelen van de ondergrond met de schroef, tasten de struktuur van de oever aan. (Overigens is het om die reden bij afmeren èn wegvaren verboden de schroef te gebruiken.)
Voor het vastleggen van de vaartuigen wordt vaak gebruik gemaakt van een werpanker. Bij het ophalen hiervan wordt de vegetatie soms meegetrokken.

Oudtijds bestonden er voorschriften om de Vlietlanden te beschermen: zowel de Middel- als de Boonervliet waren niet toegankelijk voor boten. Later werd in de Middelvliet en de Middelwetering een bootlengte van 9 m toegestaan, maar in recent uitgegeven ontheffingen is deze maatregel niet altijd meer opgenomen.
Ook voor wat betreft de snelheid was men vroeger veel strenger: vóór het verstrekken van de vergunning voer men met de boot om te zien of snelheidsbeperking mogelijk was. Tegenwoordig vertrouwt men op ervaring met het motortype, doch dit blijkt niet voldoende daar er nu boten zijn waarvan de minimumsnelheid bóven het maximaal toelaatbare ligt.

d. vervuiling
De vervuiling van het oppervlaktewater met olie en huishoudelijk afval is reeds in 2.3 aan de orde geweest.

e. visuele aantasting
Het aanleggen van boten op ongekontroleerde plaatsen en met name in natuurlijke of halfnatuurlijke milieus levert een visuele aantasting op. De lintaanleg van illegaal afgemeerde boten langs de Vlaardingervaart op het grondgebied van Vlaardingen en, gelukkig nog in mindere mate, op het gebied van de gemeenten Schipluiden en Maasland wordt door velen als een hinderlijke aantasting van het landschap gezien. Het feit dat er door geen enkele instantie wordt ingegrepen op deze manier van 'gratis' ligplaats kiezen, doet vrezen dat velen het voorbeeld van de nu al illegaalliggende booteigenaren zullen volgen. (Inmiddels heeft de gemeente Vlaardingen een begin gemaakt met maatregelen om het wildliggen in de Vaart te beperken).
Ook bij de gekontroleerde ligplaatsen kan soms visuele aantasting van het landschap optreden. Wat dit betreft kan de jachthaven aan de Vlietlanden als voorbeeld genoemd worden.

2.6.2 Hengelsport

In het algemeen is de hengelsport een weinig verstorende vorm van (massa-)rekreatie. Helaas geld ook hier dat vooral de oevervegetatie te lijden heeft van de hengelaars. Bij het zoeken van een zitplaats langs de oever wordt door hengelaars soms oevervegetatie beschadigd, evenals de oeverbescherming. Het gevolg kan zijn dat opnieuw afslag optreedt en dat eventuele broedsels verstoord worden. Vooral wanneer de hengelsport massaal wordt bedreven, kunnen deze nadelen grote vormen aannemen.
In verband met de hengelsport kan nog het (ekologisch) probleem van de faunavervalsing worden genoemd, die ontstaat door het uitzetten van grote hoeveelheden pootvis.

2.6.3 Fietsen en wandelen

Het fietsen en wandelen in Midden-Delfland vormt zelf nauwelijks een bedreiging voor het gebied, afhankelijk van de inpassing van deze aktiviteiten in het landschap. Nadelig is echter dat van de voorzieningen voor fieters in toenemende mate gebruik gemaakt wordt door bromfietsers. Dat de rust in het gebied hierdoor wordt verstoord is duidelijk.

2.6.4 Waterhuishouding

In 1.4.4 is reeds ingegaan op storing voor vegetatie in de oeverzone (en waarschijnlijk ook in de boezemlanden) door de sterke schommelingen in de waterstand veroorzaakt door de snelle aan- en afvoer van vnl. regenwater.

Maatregelen

3. Maatregelen

3.1 Algemeen

In het algemeen kan worden gesteld dat op korte termijn een betere begeleiding van de watersport in Midden-Delfland nodig is. Die begeleiding zou moeten bestaan uit een voorlichting over het gebied en over het gewenste gedrag van watersporters; maar daarnaast ook uit een effektieve kontrole op de naleving van de gestelde regels. Het is duidelijk dat, indien deze begeleiding en kontrole niet worden gerealiseerd, het weinig zinvol is om boven de bestaande regels nieuwe te stellen.
Voor zo'n begeleiding kan worden gedacht aan een (of meer) vaste kracht(en), die tot taak krijgt om samen met de gemeenten en Natuurmonumenten voorlichting te geven en kontrole uit te oefenen. Voor de financiering zou bijvoorbeeld een beroep op de provincie Zuid-Holland, op het ministerie van C.R.M. (Natuurbehoud) en op de gemeenten gedaan kunnen worden, terwijl een bijdrage van de watersporters in Midden-Delfland via een heffing op de vergunning mogelijk zou zijn .

3.2 Bestuurlijke koördinatie

Het is van het grootste belang dat er een bestuurlijke koördinatie komt voor dit gebied. De plannen van de diverse overheden voor een rekreatiegebied Midden-Delfland zijn nog erg vaag en de termijn waarbinnen men een en ander denkt te kunnen realiseren is niet bij benadering te schatten. Binnen het kader van deze plannen zou een rekreatieschap gerealiseerd kunnen worden voor Midden-Delfland, dat centraal rekreatie en natuurbeschermingszaken kan regelen. Voorwaarde voor een rekreatieschap moet wel zijn, dat de struktuur ervan demokratisch is, d.w.z. dat alle betrokkenen (bewoners, gebruikers, beschermingsinstanties, overheid enz.) mee bepalen wat er in het gebied gaat gebeuren. Andere, minder vèrgaande mogelijkheden zijn het instellen van een intergemeentelijk overlegorgaan voor de rekreatieproblematiek waarbij ook andere belanghebbenden een stem hebben, of het instellen van provinciale verordeningen voor het gebied. De laatste mogelijkheden hebben als voordeel dat een snelle realisatie mogelijk is. Wanneer we denken aan een intergemeentelijk orgaan voor rekreatie, zou dat gerealiseerd kunnen worden in de vorm van een bureau, dat de plannen en regels voor het gebied koördineert en dat tot taak krijgt toezicht uit te oefenen en voorlichting te geven. Zo'n bureau zou bijvoorbeeld opgericht moeten worden door de gemeenten op wier grondgebied het Midden-Delfland gebied ligt, plus de aangrenzende gemeenten, met name dus Delft, De Lier, Maasland, Maassluis, Schiedam en Vlaardingen.
Speciale provinciale verordeningen voor dit gebied geven eveneens een goede mogelijkheid om centraal bepaalde eisen te formuleren ten aanzien van het gebruik van het gebied door bewoners en rekreanten.

3.3 Bestrijding van de luchtverontreiniging

Hoewel de luchtverontreiniging in Midden-Delfland vaak ernstig is, is er toch in dit kader weinig aan te verbeteren. De bronnen van vervuiling liggen vrijwel allemaal buiten het gebied en zullen slechts op basis van nationale voorschriften tot een beperking van emissie te brengen zijn (zowel wat de diversiteit betreft als wat de hoeveelheid betreft).

3.4 Bestrijding van de waterverontreiniging

Door een goede voorlichting zal getracht moeten worden de rekreanten en omwonenden zover te krijgen dat elke vorm van waterverontreiniging door hen wordt vermeden. De mogelijkheden om afval (vast en vloeibaar) te deponeren moet wellicht worden verruimd.
Veel instanties houden zich momenteel intensief bezig met kontrole op waterverontreiniging, mede door een beperking van lozingen van industriëel en huishoudelijk afvalwater is de kwaliteit van het boezemwater de laatste jaren iets verbeterd. Overbemesting, de inlaat van vervuild Rijn-water en de zoute kwel bedreigen echter nog in hoge mate flora en fauna van Midden-Delfland.
Tenslotte kan gezegd worden dat koördinatie van schoonmaakaktiviteiten door watersportverenigingen en gemeenten dringend gewenst is.

3.5 Infrastrukturele en planologische ingrepen

Het zal nodig zijn om voor de geplande werken alternatieven te bedenken, zodat ze ofwel achterwege kunnen blijven, danwel op de lange baan kunnen worden geschoven, teneinde later opnieuw de noodzaak te kunnen bezien. Met name geldt dit laatste voor de plannen voor rijksweg 19 en de kompartimenteringsdijken. De Broekpolderplannen zouden zodanig gewijzigd moeten worden, dat de bezwaren tegen de inrichting van deze polder weggenomen worden; met name kan men denken aan de aanleg van een ontoegankelijke bufferstrook aan de kant van de Vlietlanden. Dit natuurgebied in de Broekpolder kan als eenheid-in-beheer met de Vlietlanden, beheerd worden door Natuurmonumenten. Hierbij kan ook het, in onze reaktie op het basisplan De Lickebaert, voorgestelde weidevogelbroedgebied in de Aalkeet Buitenpolder betrokken worden.

3.6 Rekreatie

3.6.1 Watersport

Het toenemend aantal boten is er in de eerste plaats de oorzaak van dat de rekreatiedruk op het gebied te groot geworden is. Varen en aanleggen van een hoeveelheid boten die op bepaalde plaatsen zes maal zo groot is als de aanbevolen norm per ha vormen een bedreiging voor de natuurlijke milieus en tasten de waarde van het gebied als buffer- en rustgebied sterk aan.

Een eerste eis is daarom dan ook dat het aantal boten per ha wateroppervlak wordt teruggebracht tot een meer aanvaardbare hoeveelheid. Dit kan op meerdere manieren worden gerealiseerd, n.l.
a. door het aantal boten te verminderen;
b. door het wateroppervlak te vergroten bij een gelijkblijvend aantal boten.

ad a.
Het is geen eenvoudige opgave om op enigzins rechtvaardige manier te komen tot een beperking van het aantal boten in het gebied. Het zou daarbij dan in de eerste plaats moeten gaan om motorboten, omdat die het meest nadelig zijn voor het gebied. Een mogelijke methode is het niet of gedeeltelijk aanvullen van het 'natuurlijk verloop' in het botenbestand; d.w.z. er worden in elk geval minder nieuwe vergunningen uitgereikt dan er afgelopen en ingetrokken worden (bijvoorbeeld door verkoop of sloop).
Ook kan gedacht worden aan een aksentverschuiving naar botenverhuur.
Tevens is het noodzakelijk schepen boven een bepaalde grootte (lengte, diepgang, tonnage o.i.d.) te weren. Deze schepen zijn n.l. minder geschikt om te varen op de betrekkelijk smalle wateren van Midden-Delfland, bovendien zijn er voor deze klasse schepen alternatieven binnen niet al te grote afstand.
Tenslotte is het noodzakelijk schepen met een groot voortstuwend vermogen te weren, aangezien de grootte van de voor de oevers desastreuze boeggolven, behalve met de vaarsnelheid ook met het daarvoor benodigde voortstuwend vermogen toeneemt. Omdat het in de praktijk onmogelijk blijkt te kontroleren of de maximum vaarsnelheid steeds in acht wordt genomen en het ontwikkelde motor- of zeilvermogen zelfs aan de schipper niet bekend is, mag geen vaarvergunning worden gegeven aan boten met een motorvermogen van b.v. meer dan 10 pk of een zeiloppervlak van meer dan b.v. 17 m^2. Een flinke afwijking van toegestane grootte, zeiloppervlak of motorvermogen van het schip valt elke rekreant op en is dus goed kontroleerbaar.
Het vinden van een enigzins objektieve norm is bij het toepassen van nieuwe regels in elk geval een eis van rechtvaardigheid en rechtsgelijkheid.

ad b.
Hierbij kan gedacht worden aan het inunderen van bepaalde stukken land in of in de buurt van het gebied. In de praktijk komen hiervoor slechts de Foppenpolder of de Aalkeet Buitenpolder geheel of gedeeltelijk in aanmerking.
In het bestek van dit rapport is het niet mogelijk de planologische opzet van de geïnundeerde polder in relatie tot de Vlieten te behandelen en om alle voors en tegens van onderwaterzetten van een van deze polders op te sommen en af te wegen, maar wel dient een dergelijke ingreep gekombineerd te worden met maatregelen ter voorkoming van een verdere groei van het aantal boten. Vergroting van de oeverlengte en de wateroppervlakte zal de neiging doen toenemen boten van elders naar het geïsoleerd, maar dichtbij de stad gelegen watersportgebied van Midden-Delfland over te brengen. In het bijzonder voor grote boten wordt het watersportgebied veel aantrekkelijker.
Bij een toename van het aantal boten in het gebied, zal er per saldo geen sprake zijn van enige verbetering van de toestand.
Over het verhuren van boten kan nog worden opgemerkt dat dit het eigenbezit van boten kan tegengaan, zonder dat de mogelijkheid van deze vorm van rekreatie voor velen wordt uitgesloten.

Als tweede punt kan de regulatie en situering van ligplaatsen voor boten worden genoemd. In samenhang met de beheersing van de al eerder genoemde ongeremde groei zal een ligplaatsenbeleid door de samenwerkende gemeenten en/of de provincie moeten worden gevoerd, dat rekening houdt met de mogelijkheden van het gebied. Te denken valt hierbij aan een koppeling van de vaarvergunning aan het bezit van een erkende ligplaats; wildliggen wordt op deze manier onmogelijk.
Ook is het mogelijk dat sommige ligplaatsen (en aanlegplaatsen) beter worden gesitueerd, d.w.z. dat er andere plaatsen worden gekreëerd op landschappelijk of biologisch minder kwetsbare plaatsen. Als voorbeeld hierbij kan worden genoemd de jachthaven nabij de Kleiput aan de Vlietlanden, die de openheid van het landschap verstoort, iets dat wellicht bij verplaatsing over korte afstand opgelost kan worden.
Bovendien is in het broedseizoen een tijdelijk afmeerverbod te overwegen voor bepaalde oevers langs Vlieten en Vaarten waar zich veel vogelbroedplaatsen bevinden, b.v. de oeverlandjes ten noorden van jachthaven 'De Bommeer'.

Hoewel het op grond van de Voorwaarden behorende bij de Motorvaartontheffing slechts toegestaan is aan te leggen aan daartoe ingerichte aanlegsteigers is er zo goed als geen boot die zich hieraan houdt, immers er zijn vrijwel geen aanlegsteigers. Dit 'wild'aanleggen heeft o.a. desastreuse gevolgen voor riet en andere water- en oeverplanten. Zeer belangrijk is dan ook het op korte termijn scheppen van voldoende aanlegmogelijkheid (op weinig kwetsbare plaatsen) waarna een strenge kontrole op bovengenoemde regel dient plaats te vinden.
Tenslotte moet overwogen worden bepaalde kwetsbare gebieden in hun geheel af te sluiten voor bepaalde soorten boten en/of tijdens een bepaalde periode. In het bijzonder valt te denken aan de Boonervliet en Middelvliet, die binnen het natuurgebied De Vlietlanden liggen en een belangrijke funktie hebben als paar- en foerageergebied. Afsluiting van deze waterwegen voorkomt versnippering van

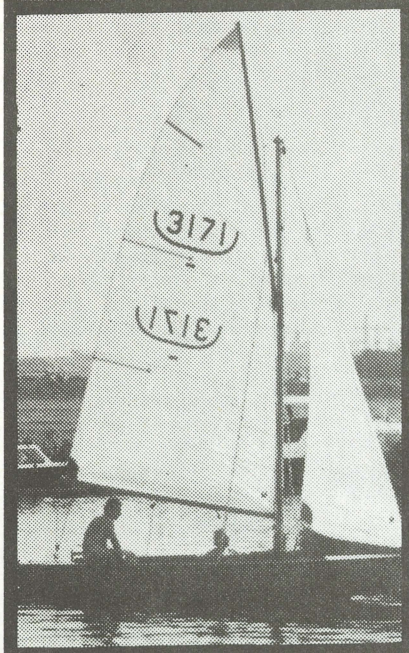
3171

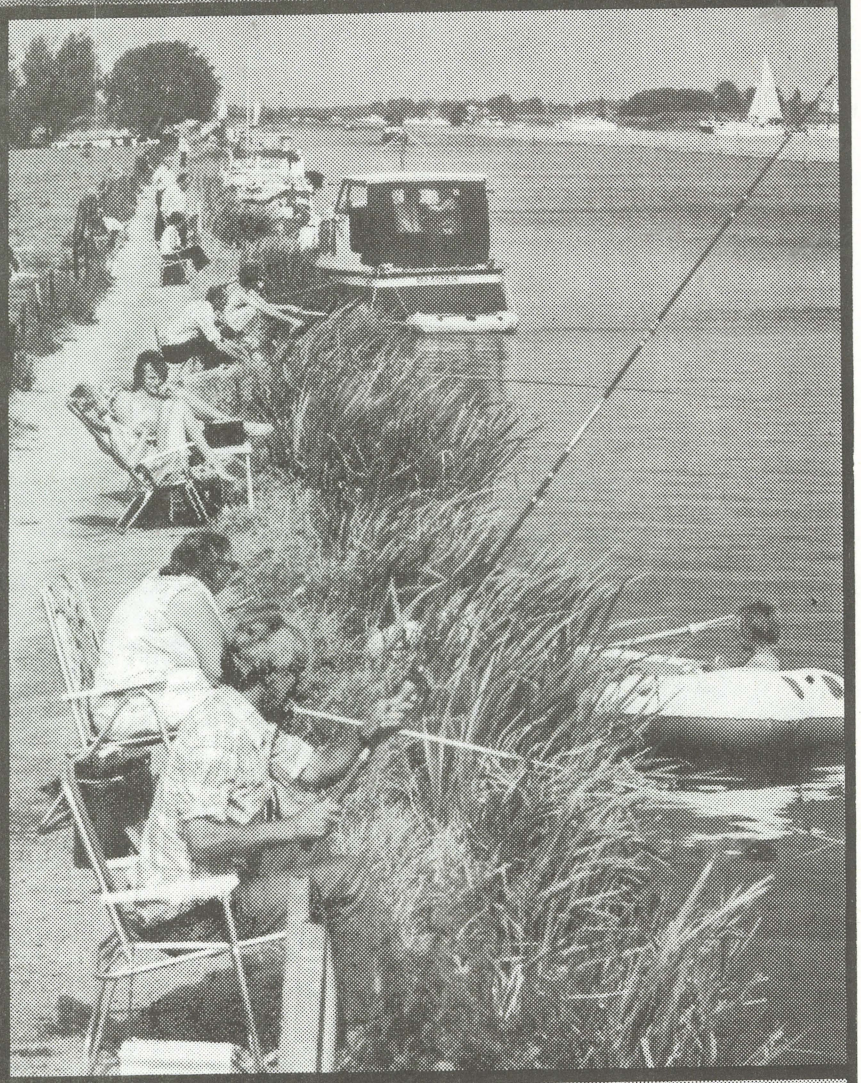

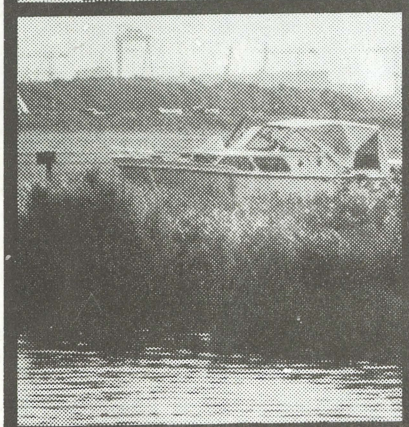

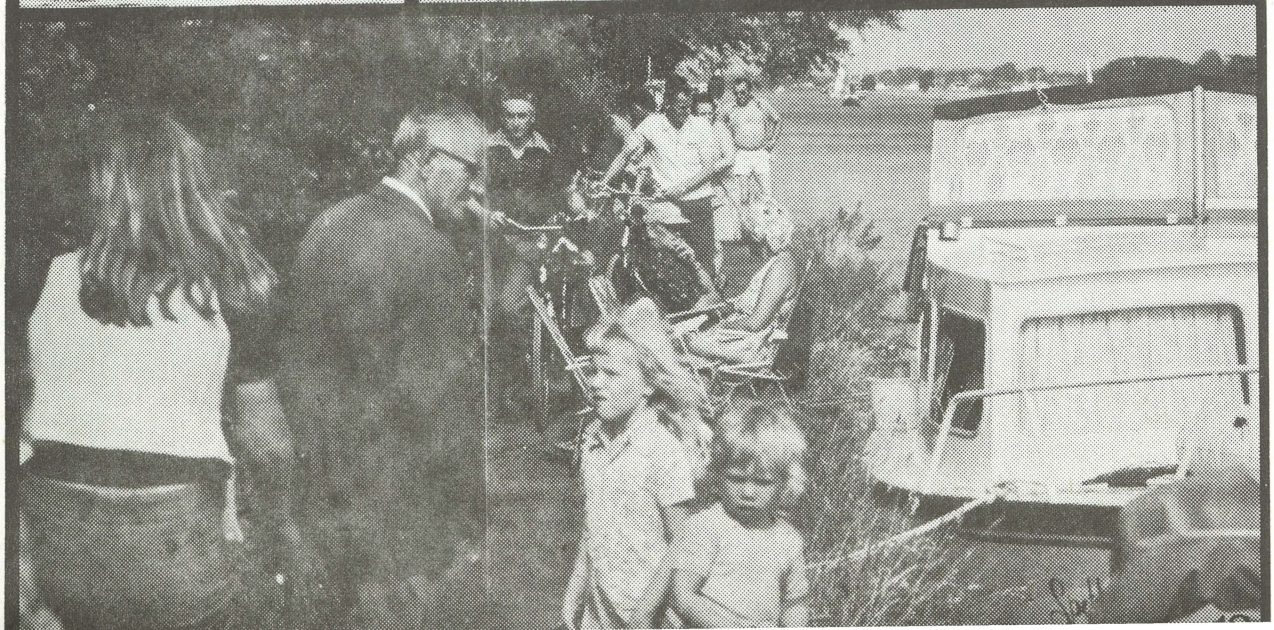

het natuurgebied en geeft meer vogels een kans zich er te handhaven (of misschien zelfs er terug te komen).
Een gedeeltelijke afsluiting zou ook gunstig werken, maar de effekten zullen uiteraard kleiner zijn. Inundatie van b.v. de Foppenpolder is, uit oogpunt van behoud van rekreatiewaarde, dan natuurlijk wel gewenst.

Gewezen wordt nog op de wenselijkheid maatregelen te nemen die de geluidshinder door motorboten beperken. Vooral de kleine, luchtgekoelde buitenboordmotoren veroorzaken een grote geluidsoverlast, niet in het minst aan mede-rekreanten. Het voldoen aan bepaalde normen zou voorwaarde moeten zijn bij het verkrijgen van een vergunning.

3.6.2 Hengelsport

Door op bepaalde plaatsen in het gebied voorzieningen te treffen die speciaal geschikt zijn voor de hengelsport, kan men zowel het belang van de hengelaar als van het landschap dienen. Door vissteigers e.d. langs viswater aan te leggen, maakt men de hengelsport aantrekkelijk op die plaatsen en kan men andere plaatsen, waar grote rekreatiedruk ongewenst is, ontlasten.
Bij het kunstmatig op peil houden van de visstand, dient men rekening te houden met de z.g. faunavervalsing (d.w.z. het uitzetten van uitsluitend die vissoorten, die zich goed lenen voor de hengelsport).
Het onlangs gesignaleerde 'elektrisch'-vissen (met behulp van een onder spanning staande koperdraad) moet verboden worden; het brengt naast schade aan de visstand ook schade aan de vogelstand toe.

3.6.3 Fietsen en wandelen

Deze vorm van rekreatie kan het best worden gestimuleerd door de aanleg van kleine voorzieningen in het gebied, zoals die o.m. in het Fietwegenplan van de Samenwerkende Milieuwerkgroepen Midden-Delfland zijn voorgesteld. Door het stimuleren van fietsen en wandelen kan men maatregelen die vooral gericht zijn op voorzieningen voor gemotoriseerde rekreanten achterwege laten.
Men zal met duidelijk aangegeven verboden en met regelmatige kontrole moeten voorkomen dat brom-(en snor-)fietsen gebruik maken van voorzieningen voor fietsers, zodat de veiligheid en de rust geen gevaar lopen.

3.7 Aankleding van het landschap

Het aanbrengen van bomen en struiken op bepaalde plaatsen in het gebied waar het wijdse karakter van de polder niet wordt aangetast, kan de visuele aantasting door omliggende bebouwing verminderen. Boomschermen kunnen als bufferrand fungeren tussen stedelijke en landelijke gebieden of tussen intensief en extensief gebruikte terreinen.
Het opnieuw planten van wilgen en elzenhagen, die in de loop van de jaren zijn verdwenen, kan een karakteristiek element terugbrengen in het polderlandschap.
Regelmatig onderhoud van het wilgenbestand (knotten) is noodzakelijk voor het instandhouden ervan.

Bijlage

In het voorgaande is een aantal malen sprake geweest van bestaande regels, voorschriften en voorwaarden. Met name de voorwaarden behorende bij de Motorvaartontheffing, samen met betreffende artikelen uit Delflands Algemene Keur, het Vaarwegenreglement Zuid-Holland en de Woonschepenverordening Zuid-Holland bieden bij een juiste toepassing een goede basis voor regulering van het botenbestand in Midden-Delfland (en elders).
Ter illustratie volgen hier enkele van de voorwaarden uit de Motorvaartontheffing (d.i. een ontheffing op het geldende verbod van het varen en liggen met motorboten).
De z.g. 'Kleine'vergunning geldt voor de volgende boezemwateren:

a. de vaart van Delft naar Vlaardingen 125 m/min
in de kom van Schipluiden 80 m/min
b. de Boonervliet 80 m/min
c. het Bommeer 80 m/min
d. de Middelwatering (van de Boonervliet tot de Noordvliet) 80 m/min
e. de Middelvliet 80 m/min
f. de Noordvliet 125 m/min

Enkele van de voorwaarden waaronder de ontheffing wordt verleend:
1. in de genoemde boezemwateren mag uitsluitend worden gevaren met inachtneming van de maximum snelheid, die achter elk boezemwater is aangegeven;
4. de schroef mag alleen werken in het midden der vaart; bij het naderen en verlaten van de oevers en tijdens het aanleggen langs de wal moet de schroef in rust zijn;
5. alleen aan daartoe ingerichte aanlegsteigers mag aan de oevers worden aangelegd;
11. deze ontheffing wordt ingetrokken, zodra de schipper van de motorboot een der voorwaarden van deze ontheffing niet naleeft;
12. de schipper van de motorboot, die een der gestelde voorwaarden niet naleeft, wordt geacht zonder ontheffing te varen.
De ontheffing wordt versterkt door de direkteur-ingenieur van de technische dienst van Delfland.

Konklusie

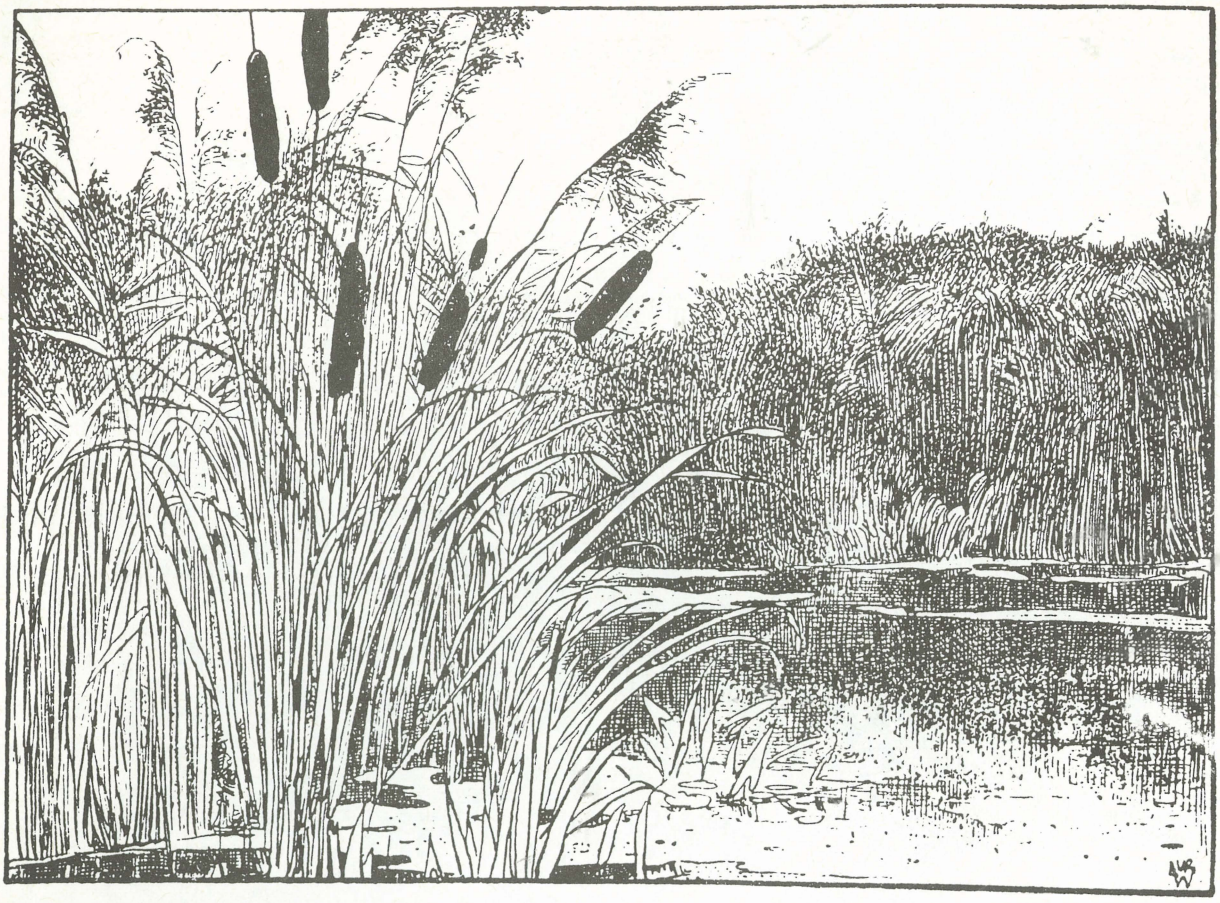

4. Konklusie

Het zal duidelijk zijn dat in dit inventariserend rapport niet diep kon worden ingegaan op de vele zaken die het Midden-Delfland gebied bedreigen. Niettemin blijkt uit dit overzicht de belangrijke rol die de waterrekreatie in het geheel speelt; veel vormen van onrust en verstoring in het gebied zijn terug te voeren op de grote hoeveelheid rekreanten op dit betrekkelijk kleine gebied. Door het hoge percentage rekreanten dat met een motorboot rekreëert is de onrust (lawaai) en de verwoesting van de oeverbegroeiing extra groot.
Zorgwekkend is hierbij vooral het feit dat er door de overheid geen enkele richting wordt gegeven aan de toekomstige ontwikkeling en dat allerlei instanties vrijwel ongekoördineerd plannen maken, die in de toekomst invloed hebben op de rekreatie in het gebied.
Daarnaast valt dan nog een weinig effektieve kontrole te konstateren op de regels, die er nu al wél zijn, zodat ook deze weinige regels nauwelijks invloed hebben op de gang van zaken in het gebied.
Het ligt, gezien deze feiten, voor de hand dat de betrokken overheids-instanties (gemeenten, provincie en waterschap) zich op korte termijn richten op verbetering van de situatie, door via overleg te komen tot een gemeenschappelijke regeling voor de waterrekreatie in het gebied.
In deze regeling zal dan afgesproken moeten worden, hoe men tot een afstemming van de plannen kan komen, hoe men het gebied beschermt tegen al te grote rekreatiedruk en hoe men gestalte kan geven aan het gemeenschappelijk beheer van en toezicht op het gebied.

Literatuur

Broekpolder en Vlaardingse Vlietlanden, W. Wollf, in: Amoeba 36(8), 1960

De Vlaardingse Vlietlanden, Dr. D. de Jonge, in: Natuur en Landschap 14, 1960

De Zeven Ambachten en het Hoogheemraadschap van Delfland, Mr. Dr. J.P. Winsemius, Delft 1962

Kwaliteit Oppervlaktewater, jaarlijkse rapporten Provinciale Waterstaat Zuid-Holland

Midden-Delfland, Stedebouwkundige Studiegroep, Technische Hogeschool Delft, 1974

Oecologisch Onderzoek Rijnmond, J.G. van der Made, RIVON-rapport, 1968

OverLeven in Delft, Commissie Natuur en Milieu Delft, 1972

Selectief accomodatiebeleid en afsluiten van bepaalde gebieden kunnen verloedering nog voorkomen - Waterrecreatie nadert top van capaciteit, H. Zomerdijk, in: De Nederlandse Gemeente 44, 1975

Waar liggen de grenzen van onze pleziervloot?, ing. R.E.P. Vallenduuk, in: Recreatievoorzieningen 4, 1975

Watersport, Werkgroep Rekreatie/Landschap, Technische Hogeschool Delft, 1975

Kolofon

tekst en redaktie	G. van Oord F.W. van Ooststroom
illustraties	uit Jac. P. Thijsse's 'Verkade-albums', door L.W.R. Wenckebach. omslag, pag.11: Het Naardermeer (1912) pag.7, 15: Herfst (1910) pag.16: Zomer (1907)
kaarten	pag.3: detail van de kaart van Delfland en Schieland uit het 'Nieut Kaert-boek van de XVII Nederlandsche Provincien', uitgegeven door Frederick de Wit, Amsterdam ± 1680 pag.5: Topografische Dienst Delft
foto's	Kees Duijvestein
lay-out	van Ooststroom Vlaardingen
uitgave	werkgroep Delfland F.W. van Ooststroom Trekkade 20 Vlaardingen 3170 telefoon (010) 74 25 98 b.g.g. (015) 13 32 22 t. 3016

BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW